

Het afgeven van een verklaring door een psycholoog

In de praktijk wordt aan behandelend psychologen regelmatig gevraagd een verklaring af te geven over het psychisch functioneren van hun cliënt. Veel psychologen gaan hier met de beste bedoelingen op in. Maar er worden ook veel klachten gegrond verklaard tegen psychologen die, nog steeds met de beste bedoelingen, verklaringen afleggen. Maar liefst twintig procent van de klachten bij het College van Toezicht heeft betrekking op het afgeven van verklaringen door psychologen. Goede bedoelingen alleen leiden dus niet tot verantwoord professioneel handelen. Lees daarom onderstaande richtlijn goed door vóórdat u een verklaring aflegt.

Allereerst is van belang erop te wijzen dat een verklaring een rapportage is in de zin van artikel I.1.2.15 van de Beroepscode 2007. Voor een verklaring gelden dan ook dezelfde eisen die aan rapportage worden gesteld.

De gevraagde verklaring kan betrekking hebben op de vraag of de cliënt in staat is om bepaald werk te verrichten, kinderen goed op te voeden of aangepaste woonruimte of een uitkering nodig heeft. Andere voorbeelden zijn: er is sprake van een bepaalde reden waardoor de cliënt studievertraging heeft opgelopen of zijn abonnement op de sportschool niet heeft kunnen gebruiken en zijn geld terug wil.

De Beroepscode voor psychologen kent geen bepaling die het de psycholoog verbiedt om een dergelijke verklaring af te geven. Uitgangspunt is dat de psycholoog zijn bevindingen altijd zorgvuldig onderbouwt en motiveert. Daaruit dienen ook de beperkingen van zijn uitspraken te blijken en de gronden waarop deze berusten (art. III. 4.3.6 van de Beroepscode 2007). Voorwaarde is in ieder geval dat de cliënt toestemming geeft om een verklaring aan derden te verstrekken.

Het is vaste jurisprudentie van de tuchtcolleges dat de psycholoog zich zeer terughoudend dient op te stellen bij het afgeven van een verklaring waarvan hij of zij weet dat deze in een juridische procedure kan worden gebruikt. Wanneer de psycholoog dat toch besluit te doen moet hij zich in ieder geval onthouden van verklaringen of suggesties m.b.t. anderen dan zijn cliënt. Een voorbeeld is de verklaring die een bepaald professioneel oordeel inhoudt over de ex-partner van cliënt als het gaat om de omgangsregeling met de kinderen. Indien de ex-partner niet in behandeling is bij de psycholoog en ook geen toestemming heeft gegeven voor een dergelijke verklaring, mag de psycholoog geen verklaring betreffende de ex-partner afgeven.

Het NIP stelt zich op het standpunt dat de behandelend psycholoog zich bij een verzoek om een verklaring zeer terughoudend opstelt en raadt het afgeven van een verklaring aan de cliënt uitdrukkelijk af wanneer daar een direct juridisch of materieel belang mee is gediend.

Dergelijke verklaringen mogen alleen worden afgegeven door een onafhankelijke (d.w.z. niet de eigen) psycholoog die op een objectieve manier een professioneel oordeel kan geven over het psychisch functioneren van de cliënt.. Het NIP is van mening dat een dergelijke beoordeling niet valt te rijmen met de vertrouwensrelatie tussen behandelend psycholoog en cliënt.

Daarvoor zijn de volgende argumenten van belang:

- De behandelend psycholoog is geen belangenbehartiger. De psycholoog houdt zich als behandelaar bezig met de verbetering van de gezondheid en het psychisch welbevinden van de cliënt. De psycholoog dient te voorkomen dat hij in een belangenconflict betrokken raakt waar hij als behandelaar buiten staat. De psycholoog dient een scherpe grens te trekken tussen de behandeling en de beoordeling of de cliënt in aanmerking komt voor een bepaalde voorziening of een bepaalde kwaliteit bezit. De behandelend psycholoog is meestal ook niet goed op de hoogte van de criteria die worden gehanteerd bij toewijzing van voorzieningen.
- De behandeling is gebaseerd op vertrouwen. Bij de behandeling door de psycholoog staat de vertrouwensrelatie centraal. Het is van groot belang dat de psycholoog zich als behandelaar kan concentreren op de behandeling zelf en het opbouwen van de vertrouwensrelatie met de cliënt. Dit vertrouwen kan verstoord raken door een verklaring die is gericht opeen bepaald juridisch of materieel belang van de cliënt. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat de cliënt teleurgesteld raakt in de uitkomst van een juridische procedure en zou menen dat de psycholoog is tekortgeschoten in het behartigen van zijn belangen.
- Behandeling is geen waarheidsvinding. Bij een psychologische behandeling gaat het om de 'waarheid' van de cliënt als het gaat om diens beleving van bepaalde gebeurtenissen of oorzaken en niet om het vinden van de strikt feitelijke of juridische waarheid. De behandelend psycholoog heeft meestal ook niet de specifieke deskundigheid om een dergelijk onderzoek te doen. Ook om die reden kan de behandelend psycholoog geen rol spelen in het geven van een feitelijke beoordeling.

Wat kan de psycholoog wel?

Desgevraagd en met de gerichte toestemming van de cliënt kan de behandelend psycholoog een verklaring verstrekken die zich uitdrukkelijk beperkt tot bevindingen die de psycholoog als behandelaar bij de cliënt heeft kunnen vaststellen. Voorbeeld daarvan is de bevestiging dat de cliënt bij de psycholoog in behandeling is (geweest). De psycholoog dient zich er van bewust te zijn dat alleen al het feit dat de psycholoog iets verklaart gewicht in de schaal kan leggen in een bepaalde context.

De psycholoog kan de cliënt als alternatief ook een kopie van het dossier aanbieden, met de vermelding dat de daarin vastgelegde gegevens alleen relevant zijn in het kader van de behandeling en geen antwoord geven op andere vragen, die kunnen spelen in een juridische procedure.

Wat kan de psycholoog de cliënt adviseren?

- De behandelend psycholoog kan de cliënt adviseren om zelf bij de betreffende instantie, die om een (gezondheids)verklaring verzoekt, na te vragen of een door de cliënt zelf opgestelde verklaring over zijn psychische gesteldheid volstaat. Deze instanties kunnen ook zelf onafhankelijke deskundigen inschakelen.
- De psycholoog kan de cliënt adviseren contact op te nemen met een andere, onafhankelijke psycholoog.